

ОРНІТОФАУНА ДОЛИНИ РІЧКИ РОСЬ НА ДВОХ ВІДОКРЕМЛЕНИХ ДІЛЯНКАХ (КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ)

М.В. Причеп¹, С.С. Любченк²

¹ Інститут гідробіології НАН України; просп. Володимира Івасюка, 12, м. Київ, 04210, Україна
Institute of Hydrobiology of the National Academy of Sciences of Ukraine; Volodymyr Ivasyuk ave., 12, Kyiv, 04210, Ukraine

² Спільнота б'ордвотчерів України «UaBirds»; вул. Шумського, 3г, кв. 138, м. Київ, 02098, Україна
Ukrainian Birdwatching Community «UaBirds»; 3g/138, Shumskogo str., Kyiv, 02098, Ukraine

✉ М.В. Причеп (M.V. Prychepa), e-mail: prichepa1987@ukr.net

📧 Mykola Prychepa <https://orcid.org/0000-0002-3114-2402>; 📧 Serhii Liubchenko <https://orcid.org/0009-0005-5059-7794>

Ornithofauna of the Ros river valley in two separate sites (Kyiv region). - M.V. Prychepa, S.S. Liubchenko. - *Berkut*. 34 (2). 2025. - We studied bird fauna in two separate areas in the Bila Tserkva and Obukhiv districts in 2015–2025. In total, 196 bird species have been registered. 28 of them are listed in the Red Book of Ukraine. A list of species and more detailed descriptions for some of them are provided. [Ukrainian].

Key words: fauna, status of species, breeding, migration, rare species, habitat.

Дослідження проводилися в 2015–2025 рр. на двох ділянках у Білоцерківському й Обухівському районах. Загалом зареєстровано 196 видів птахів. 28 занесені до Червоної книги України. Наведений список видів і більш детальні описи для деяких із них.

Ключові слова: фауна, статус виду, гніздування, міграція, рідкісний вид, біотоп.

Річка Рось – права притока Дніпра. Довжина її становить 378,3 км, площа басейну – 12 750 км². Для долини Росі характерне чергування звужених і розширених ділянок, її ширина змінюється від кількох сотень метрів до 4,5–5 км. Подекуди спостерігається асиметрія схилів долини: правий високий (до 60–80 м) і крутий, лівий – низький і пологий). Пересічна ширина річища в середній течії – близько 50 м. Заплава Росі розвинена нерівномірно. Ширина на розширених ділянках сягає 2,5 км, на звужених – коливається від кількох метрів до 200–300 м (Хільчевський та ін., 2009). Вздовж русла річки наявні мішані ліси, заплава на значній площі розорана, а болота меліоровані. Незважаючи на значний рівень зарегульованості Росі (Бабій та ін., 2016), долина її має важливе значення для збереження біоти, зокрема й раритетних видів (Причеп, 2020б). Русло річки меандроване, що формує гетерогенний ландшафт, де представлені асоціації прибережних рослин. По орнітофауні долини Росі є численні публікації з фрагментарними даними про певні таксони птахів (Костюшин и др., 2015; Грищенко-Яблонівська-Грищенко, 2018, 2022; Причеп, 2019б, 2020б; Любченк, 2024 та ін.).

Мета нашої роботи – узагальнення й аналіз інформації про видовий склад і статус перебування птахів на деяких ділянках долини Росі.

Район досліджень

Дослідження проводили на двох умовних ділянках, що були віддалені між собою (рис. 1, 2).

Ділянка 1. Це частина долини Росі на відтинку від околиць Білої Церкви до с. Томилівка, що становить близько 16 км. Ширина русла коливається в межах 10–108 м (фото 1). Найбільш вузька долина річки на відтинку від с. Коженики до с. Томилівка. Лівий берег пологий, в окремих місцях береги річки круті. Вздовж лівого берега в долині розташовано 8 озер (окремі періодично пересихають).

Наявні низинні болота, що заросли гідрофільною рослинністю (фото 2). Також представлені сінокоси та луки, що межують із орними землями. Відкриті ділянки, зокрема сінокоси та орні землі, розділяє меліоративний канал. Від нього паралельно простягається мішаний ліс, де основу складають соснові, в'язово-липові, вільхові, вербово-тополові асоціації. Вздовж берегів зосереджені асоціації прибережних рослин: очерету звичайного (*Phragmites australis*), рогозу широколистого (*Typha latifolia*), лепешняку великого (*Glyceria maxima*). У багатьох місцях у руслі річки є асоціації глечиків жовтих (*Nuphar lutea*) та латаття білого (*Nymphaea alba*). Між орними землями трапляються острівні ліси з верби або вільхи. Вздовж правого берега наявні луки, сінокоси, заболочені низини, утворені асоціаціями осоки, очерету та рогозу. Правий берег має більш круті береги. Тут представлені вільхові, грабові та березово-соснові ліси. Між лісовими та лучними ділянками є орні землі та житлова забудова.

Ділянка 2. Долина Росі на відрізку русла довжиною близько 6 км між селами Бородані та Мисайлівка, а також долина р. Фоса – правої притоки Росі та струмків, що впадають у Рось на цій ділянці. Лівий берег Росі пологий, правий – урвистий, висотою 2–50 м (фото 3). Береги річки щільно забудовані приватними садибами, орні присадибні ділянки підступають до урізу води. Частину берегової лінії займають ділянки листяного та хвойного лісів, насадження впритул до води. Наявна ділянка заплавної луки, що використовуються як пасовище та сінокоси, площею 2,2 км², з луками межують два невеликі низинні болота загальною площею 0,4 км². Прибережна рослинність представлена очеретом звичайним, рогозом широколистим і вузьколистим (*Typha angustifolia*), лепешняком великим, осоками. В руслі річки трапляються осередки глечиків жовтих і латаття білого, у двох місцях є плавні – значні зарості очерету, які розділяють русло річки на декілька рукавів. Нижче за течією вони знову об'єднуються. В межах досліджуваної ділянки розташована гребля й водосховище

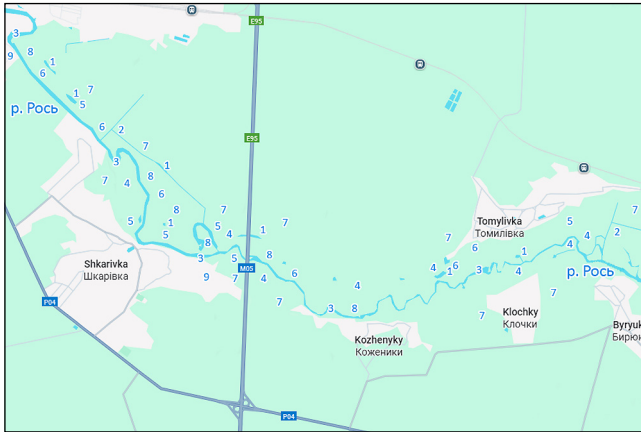

Рис 1. Картохсхема району досліджень. Ділянка 1.
Fig. 1. Study area. Plot 1.

Цифрами позначені:

1. Озера/ставки.
2. Меліоративні канали.
3. Руслова частина річки Рось.
4. Луки, сінокоси.
5. Заболочені низини.
6. Острівні ліси.
7. Мішані та листяні ліси.
8. Орні землі.
9. Приватна забудова.

Дибинецької ГЕС (фото 4). Вздовж правого берега в Рось впадають 5 струмків довжиною 0,3–1,5 км, які біжать по дну балок, порослих листяним лісом, та р. Фоса довжиною близько 15 км, ширина русла її 1–2 м. Береги річки пологі, обабіч русла орні ділянки сільськогосподарського призначення та незначні островці мішаного лісу. На р. Фоса та струмках влаштовано 8 невеликих ставків, є значні заболочені ділянки, рясно вкриті верболозом, щільними заростями вільхи та гелофітів.

Матеріал і методика

Дослідження проводили з 2015 по 2025 рр. за загальноприйнятною методикою з використанням маршрутних і точкових обліків (Bibby et al., 1998). Маршрути закладали вздовж русла річки, каналів, а також узлісь чи боліт. Обліки проводили протягом усього року на різних етапах вегетації рослин. Дослідженнями охоплено територію поблизу 10 населених пунктів у межах Київської області. Протягом гніздового сезону обліки проводили у ранішні години за умов найбільшої активності птахів, у міграційний та зимовий періоди – протягом усього світлового дня. Птахів визначали за книгою «Птахи фауни України» (Фесенко, Бокотей, 2002). Українські назви птахів зазначені згідно зі списком В.М. Грищенка (Grishchenko, 2004).

Русло річки та її долину обстежували з ділянок, з яких був нормальний огляд території. Для цього використовували біноклі Astroscop (12×50) і БПЦ4 (12×40), а також фотоапарати Nikon 83* wide optical zoom ed vr 4,3–357 mm 1:2,8–6,5 і Nikon D7200 з об'єктивом Nikkor 300mm f4d if-ed. За можливості виявляли гнізда хижих птахів

Рис 2. Картохсхема району досліджень. Ділянка 2.
Fig. 2. Study area. Plot 2.

Цифрами позначені:

1. Струмки на дні балок, порослих листяним лісом.
2. Заливні луки.
3. Низинні болота.
4. Листяний ліс.
5. Хвойний ліс.
6. Плавні або значні зарості очерету.
7. Поля з лісосмугами.
8. Приватна житлова забудова, городи.
9. Гребля й запруда Дибинецької ГЕС.

у лісах, а також рахували кількість пар деяких водноболотних птахів.

Гніздові птахи розділені на екологічні групи: кампофільні (лучні), дендрофільні (лісові), склерофільні (птахи урбанізованих територій або ріючі), лімнофільні (птахи, екологічно пов'язані переважно з мілководдями та навколводними біотопами), а також за статусом перебування на територіях.

Результати

Загалом на двох ділянках зареєстровано 196 видів птахів (табл.). Раритетна складова становить 14% (28 видів занесені до Червоної книги України). Дещо більше гніздових видів на ділянці 2 – 183. Тут більша кількість заболочених річкових островів, а також заливних лук і ділянка річки Фоса з русловими водоймами, що рясно заросли болотною рослинністю.

Структура екологічних угруповань на обох ділянках схожа (рис. 3). На другій трохи більше гідрофільних видів, на першій – дендрофільних, що пов'язано з площею відповідних біотопів.

Перелік видів птахів з указанням їх статусу поданий у таблиці. Для частини з них нижче наведена більш детальна інформація.

Червоношия гагара (*Gavia stellata*). Рідкісний пролітний вид. 3.10.2025 р. поблизу с. Дибинці відмічено 2 ос. у зграї чорношиїх гагар.

Чорношия гагара (*G. arctica*). Пролітний вид. У 2023–2025 рр. неодноразово відмічалась під час осінньої міграції поблизу с. Дибинці: 21.10.2023 р. – 15 ос., 10.10.

2024 р. – близько 100 ос., 17.10.2024 р. – близько 150 ос., 20.10.2024 р. – 18 ос., 3.10.2025 – 54 ос., 20.10.2025 р. – 64 ос.

Малий норець (*Podiceps ruficollis*). Гніздовий, перелітний і зимуючий вид. На ставку на р. Фоса у гніздовий період відмічено 8 ос. 18 та 28.04.2025 р., а 21.05.2025 р. на ставку поруч спостерігали пару з двома пташенятами. У післягніздовий період зустрічали по одній особині на р. Рось поблизу с. Чайки 18.09.2023 р., 22.10.2023 р. та 14.10.2025 р., а з 6.08 по 25.09.2025 р. на ставку, де навесні відмічалось 8 ос., трималися 32 птахи. Взимку 2022–2023 рр. на незамерзлій ділянці Росі, неподалік від греблі Дибинецької ГЕС, з 16.12.2022 р. по 10.03.2023 р. багаторазово спостерігали 4 ос. На ділянці 1 одну особину було зареєстровано у квітні 2019 р. на заболоченому озері серед лук в околицях с. Шкарівка.

Великий норець (*P. cristatus*). Гніздовий перелітний вид. По одній пролітній особині спостерігали на водосховищі Дибинецької ГЕС: 28.04.2019 р. і 17.03.2025 р. У гніздовий період відмічено пару на водосховищі ГЕС 13.05–07.06.2025 р., а 13–31.07.2025 р. – 2 молоді особини без дорослих. На ставку на р. Фоса бачили 3 пари 18–28.04.2025 р., а 6.08–11.09.2025 р. – 14 ос. (6 дорослих і 8 молодих). На осінній міграції тут відмічали 25.09.2025 р. – 6 ос., 14.10.2025 р. – 1 ос.

Квак (*Nycticorax nycticorax*). Імовірно гніздовий, перелітний вид. У гніздовий період на р. Рось поблизу с. Чайки 4.06.2023 р. відмічено 1 ос. У післягніздовий період тут же по одній молодій особині спостерігали: 18.08.2019 р., 30.07–06.08.2023 р., 1.09.2024 р. На ділянці 1 птах реєструвався постійно на озерах, болотах і вздовж русла Росі протягом 2018–2022 рр. 14.07.2018 р. 1 ос. виявлено неподалік заболоченого лісу в околицях с. Шкарівка, 17.05 та 18.05.2020 р. 2 ос. відмічені поблизу озера в околицях м. Біла Церква на лівому березі Росі.

Бугай (*Botaurus stellaris*). Гніздовий перелітний вид. Виявлено 2 гніздові ділянки, птахи відмічалися по одному та парю, по голосу й візуально: у плавнях на Росі поблизу с. Чайки 21.03–20.04.2024 р. і 23.04–13.05.2025 р. та на ділянці значних заростей очерету на р. Фоса 4.04–21.05.2025 р. У післягніздовий період 14.08.2025 р. спостерігалась одна особина на ставку на р. Фоса. На ділянці 1 вид реєструвався у 2016 та 2018 рр. під час осінньої міграції.

Руда чапля (*Ardea purpurea*). Імовірно гніздовий перелітний вид. У гніздовий період у плавнях на Росі поблизу с. Чайки відмічено 1 ос. 13.05.2025 р., ще одного пролітного птаха спостерігали 20.06.2025 р. над р. Фоса. У післягніздовий період на відтинку Росі між селами Чайки та Мисайлівка багаторазово відмічалися по одній–дві особини 3–25.08.2023 р. і 1 ос. – 14.08.2024 р., також 1 ос. спостерігали 6.08.2025 р. на ставку на р. Фоса. На ділянці 1 регулярно відмічається разом з іншими чаплями поодинокі або зграями 3–5 ос.

Велика біла чапля (*Egretta alba*). Імовірно гніздовий, перелітний і зимуючий вид. Чаплі на ділянці 2 спостерігаються впродовж усього року. 21.05.2025 р. пара птахів у шлюбному вбранні сідали у щільні зарості рогозу широколистого, ймовірно гніздова ділянка. У післягніз-

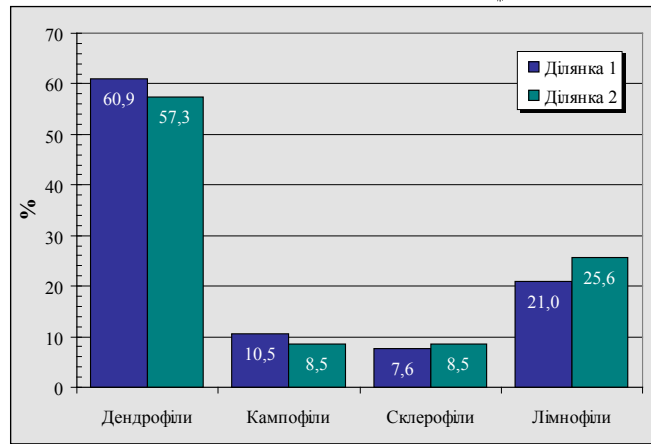

Рис. 3. Екологічні групи птахів на обох ділянках.

Fig. 3. Ecological groups of birds on both study plots.

довий період на спущеному ставку на р. Фоса відмічено скупчення з 52 особин. Взимку на незамерзлій ділянці нижче греблі ГЕС щороку регулярно відмічаються 1–3 ос. На ділянці 1 птахи реєструються вздовж русла Росі та на деяких озерах. Найбільшої кількості вони досягають у післягніздовий період (серпень) на заболоченому озері серед лук неподалік с. Шкарівка та на луках в околицях с. Томилівка (15–40 ос.). Загалом у межах ділянки 1 вид реєструється постійно з березня по вересень – жовтень, у найбільшій кількості – у 3 декаді березня – 1 декаді квітня.

Мала біла чапля (*E. garzetta*). Рідкісний пролітний вид. 1 ос. відмічено 18.04.2025 р. на ставку на р. Фоса.

Чорний лелека (*Ciconia nigra*). Рідкісний імовірно гніздовий, перелітний вид. Трапляється здебільшого у весняний період, зокрема у квітні – травні. 25.04–8.05.2016 р. 1 ос. спостерігали в межах Томилівського лісу. 22.04.2017 р. в мішаному лісі, зокрема на ділянці заболоченого вільшняка, виявлено птаха, який сидів у старому гнізді канюка (*Buteo buteo*). 22.04.2017 р. чорний лелека ходив по заболочених луках уздовж узлісся Томилівського лісу на лівому березі Росі. 15.05.2018 р. птах на луках польовав разом із білими чаплями. 23.06.2019 р. 1 ос. зареєстрована на заболочених луках в околицях с. Шкарівка. 28.04.2020 р. чорний лелека літав над краєм лісового болота поблизу с. Шкарівка. Враховуючи наявність сприятливих біотопів, можна припустити його ймовірне гніздування. На користь цього може свідчити знайдене у 2006 р. гніздо на липі (*Tilia* sp.), що за конструкційними особливостями нагадувало гніздо цього виду (Причепа, 2019а). В межах ділянки 2 птахи регулярно відмічаються на весняному та осінньому прольоті.

Гоголь (*Bucephala clangula*). Рідкісний пролітний вид. 1.04.2021 р. зареєстровано 3 ос. на руслі Росі біля с. Шкарівка. У минулі роки вид спостерігався у змішаних або моновидових зграях на руслі в межах с. Шкарівка (3–24 ос.). На водосховищі Дибинецької ГЕС гоголі відмічалися тричі: 21.03.2024 р. – 1 ос., 26.02.2025 р. – 1 ос., 7.03.2025 р. – 2 ос.

Малий крохаль (*Mergus albellus*). Рідкісний пролітний вид. 22.11.2020 р. відмічено 3 ос. на руслі Росі

Орнітофауна двох ділянок на р. Рось у Київській області

Ornithofauna of two plots on the Ros river in Kyiv region

Вид	Ділянка 1		Ділянка 2	
	Ста-тус	Зустрі-чальність	Ста-тус	Зустрі-чальність
<i>Gavia stellata</i>	–	–	М	+
<i>G. arctica</i>	–	–	М	++
<i>Podiceps ruficollis</i>	Зл	+	Г(3)	++
<i>P. cristatus</i>	–	–	Г	++
<i>Phalacrocorax carbo</i>	М	+++	М	++
<i>Botaurus stellaris</i>	М	++	Г	++
<i>Ixobrychus minutus</i>	Г	++	Г	++
<i>Nycticorax nycticorax</i>	М	++	Г?	++
<i>Ardea cinerea</i>	Г?	+++	Г?	+++
<i>A. purpurea</i>	М	+	Г?	++
<i>Egretta alba</i>	Г?	+++	Г?	+++
<i>E. garzetta</i>	–	–	М	+
<i>Ciconia nigra*</i>	Г?	+	Г?	+
<i>C. ciconia</i>	Г	++	Г	+++
<i>Anser anser</i>	М	++	–	–
<i>A. albifrons</i>	М	++	М	++
<i>Cygnus olor</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Tadorna ferruginea*</i>	–	–	М	+
<i>Anas querquedula</i>	Г	++	М	+
<i>A. clypeata</i>	Г?	++	М	+
<i>A. penelope</i>	М	+++	М	+
<i>A. platyrhynchos</i>	Г	+++	Г	+++
<i>A. crecca</i>	М	+++	М	++
<i>Aythya ferina</i>	М	++	Г?	+
<i>A. nyroca*</i>	–	–	Зл	+
<i>A. fuligula</i>	М	++	–	–
<i>Netta rufina*</i>	–	–	Зл	+
<i>Melanitta nigra</i>	Зл	+	–	–
<i>Bucephala clangula*</i>	М	++	М	+
<i>Mergus albellus</i>	Зл	+	М	+
<i>M. merganser</i>	–	–	М	+
<i>Pandion haliaetus*</i>	М	++	М	++
<i>Pernis apivorus</i>	Г	+	Г	+
<i>Circaetus gallicus*</i>	М	+	М	+
<i>Aquila pomarina*</i>	М	+	М	+
<i>A. clanga*</i>	М	+	М	+
<i>A. heliaca*</i>	–	–	Зл	+
<i>Hieraaetus pennatus*</i>	М	+	Г?	+
<i>Haliaeetus albicilla*</i>	М	+	Г?	+
<i>Accipiter nisus</i>	Г	++	Г	++
<i>A. gentilis</i>	Г	++	Г	++
<i>Circus aeruginosus</i>	Г	++	Г	++
<i>C. cyaneus*</i>	М	+	З	+
<i>C. macrourus*</i>	–	–	М	+
<i>C. pygargus*</i>	М	+	М	+
<i>Milvus milvus*</i>	–	–	Зл	+
<i>M. migrans*</i>	Г	+	Г	++
<i>Buteo lagopus</i>	З	+	З	+
<i>B. rufinus*</i>	Зл	+	–	–
<i>B. buteo</i>	Г	++	Г	+++
<i>Falco cherrug*</i>	Зл	+	–	–

Вид	Ділянка 1		Ділянка 2	
	Ста-тус	Зустрі-чальність	Ста-тус	Зустрі-чальність
<i>F. subbuteo</i>	Г	+	Г	++
<i>F. columbarius</i>	–	–	З	+
<i>F. tinnunculus</i>	Г	+	М	+
<i>F. vespertinus</i>	М	++	М	++
<i>Asio otus</i>	Г	+++	Г	+++
<i>A. flammeus*</i>	Зл	+	–	–
<i>Strix aluco</i>	Г	++	Г	+++
<i>Perdix perdix</i>	Г	++	Г	++
<i>Phasianus colchicus</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Coturnix coturnix</i>	Г	++	Г	++
<i>Grus grus*</i>	М	+++	М	++
<i>Rallus aquaticus</i>	Г	++	Г	+++
<i>Porzana parva</i>	Г	++	Г	+
<i>Crex crex</i>	Г	+++	–	–
<i>Gallinula chloropus</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Fulica atra</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Vanellus vanellus</i>	Г	+++	Г?	++
<i>Charadrius dubius</i>	Г	+	М	+
<i>Ch. hiaticula*</i>	–	–	М	+
<i>Philomachus pugnax</i>	М	++	М	+
<i>Scolopax rusticola</i>	Г?	+	М	+
<i>Limnocyptus minimus</i>	–	–	М	+
<i>Gallinago gallinago</i>	Г	++	Г	++
<i>G. media*</i>	М	+	–	–
<i>Actitis hypoleucos</i>	Г	++	М	+
<i>Tringa ochropus</i>	М	+++	М	++
<i>T. totanus</i>	М	++	–	–
<i>T. glareola</i>	М	+++	М	+
<i>T. nebularia</i>	М	++	М	+
<i>T. erythropus</i>	–	–	М	+
<i>Calidris minuta</i>	–	–	М	+
<i>C. alpina</i>	–	–	М	+
<i>Limosa limosa*</i>	–	–	М	+
<i>Larus ridibundus</i>	М	++	М	++
<i>L. canus</i>	–	–	М	+
<i>L. argentatus</i>	–	–	М	+
<i>L. cachinnans</i>	М	++	М	++
<i>L. fuscus</i>	–	–	М	+
<i>Sterna hirundo</i>	М	++	Г?	++
<i>Chlidonias hybrida</i>	М	++	Г	+
<i>Ch. niger</i>	М	++	Г	++
<i>Columba oenas*</i>	М	++	Г	++
<i>C. palumbus</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Streptopelia turtur</i>	Г	++	Г	++
<i>S. decaocto</i>	–	–	Г	++
<i>Cuculus canorus</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Caprimulgus europaeus</i>	Г?	+	Г	+
<i>Apus apus</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Alcedo atthis</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Merops apiaster</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Upupa epops</i>	Г	+++	Г	+++

Орнітофауна двох ділянок на р. Рось у Київській області

Ornithofauna of two plots on the Ros river in Kyiv region

Вид	Ділянка 1		Ділянка 2	
	Ста-тус	Зустрі-чальність	Ста-тус	Зустрі-чальність
<i>Dendrocopos medius</i>	Г	++	Г	+
<i>D. minor</i>	Г	+++	Г	++
<i>D. syriacus</i>	Г	++	Г	+
<i>D. major</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Dryocopus martius</i>	Г	++	Г	+++
<i>Picus viridis*</i>	Зл	+	–	–
<i>P. canus</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Riparia riparia</i>	М	+++	Г	+++
<i>Hirundo rustica</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Delichon urbicum</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Galerida cristata</i>	Г	+	Г	++
<i>Alauda arvensis</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Lullula arborea</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Eremophila alpestris</i>	–	–	З	+
<i>Motacilla flava</i>	Г	+++	Г	++
<i>M. citreola</i>	Г	+++	Г	+
<i>M. alba</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Anthus pratensis</i>	М	++	М	++
<i>A. trivialis</i>	Г	++	Г	+++
<i>A. cervinus</i>	М	++	М	+++
<i>Lanius collurio</i>	Г	+++	Г	+++
<i>L. excubitor*</i>	Г	+	З	+
<i>Oriolus oriolus</i>	Г	++	Г	+++
<i>Sturnus vulgaris</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Garrulus glandarius</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Pica pica</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Corvus monedula</i>	М	++	Г	+
<i>C. frugilegus</i>	М	++	М	+
<i>C. cornix</i>	Г	++	Г	++
<i>C. corax</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Nucifraga caryocatactes</i>	Зл	+	–	–
<i>Bombycilla garrulus</i>	З	+++	З	+++
<i>Troglodytes troglodytes</i>	З	+++	З	+++
<i>Prunella modularis</i>	М	+	М	+
<i>Locustella fluviatilis</i>	–	–	Г	+
<i>L. luscinoides</i>	Г	++	Г	++
<i>L. naevia</i>	–	–	М	+
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Г	++	Г	++
<i>A. arundinaceus</i>	Г	+++	Г	+++
<i>A. schoenobaenus</i>	Г	++	Г	+++
<i>A. palustris</i>	Г	++	Г	+++
<i>Hippolais icterina</i>	Г	++	Г	+
<i>Sylvia atricapilla</i>	Г	+++	Г	+++
<i>S. borin</i>	Г?	++	Г	++
<i>S. nisoria</i>	Г?	++	Г	+
<i>S. communis</i>	Г	+++	Г	++
<i>S. curruca</i>	Г?	++	Г	+++
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	М	++	М	++
<i>Ph. trochilus</i>	М	++	М	+
<i>Ph. collybita</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Regulus regulus</i>	З	+++	З	++

Вид	Ділянка 1		Ділянка 2	
	Ста-тус	Зустрі-чальність	Ста-тус	Зустрі-чальність
<i>Ficedula parva</i>	–	–	М	+
<i>F. hypoleuca</i>	Г	++	Г?	+
<i>F. albicollis</i>	Г	++	Г	+++
<i>Saxicola rubetra</i>	Г	+++	Г	++
<i>S. torquata</i>	Г	+++	Г	++
<i>Oenanthe oenanthe</i>	–	–	Г	+
<i>Phoenicurus ochruros</i>	–	–	Г	+++
<i>Erithacus rubecula</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Luscinia svecica</i>	Г	+++	Г	+++
<i>L. luscinia</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Turdus philomelos</i>	Г	+++	Г	+++
<i>T. viscivorus</i>	М	+++	З	+++
<i>T. iliacus</i>	–	–	М	+
<i>T. merula</i>	Г	+++	Г	+++
<i>T. pilaris</i>	Г	++	Г	++
<i>Panurus biarmicus</i>	М	++	Г	+
<i>Aegithalos caudatus</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Remiz pendulinus</i>	Г	+	Г	++
<i>Parus ater</i>	М	++	Г	+
<i>P. cristatus</i>	М	++	Г	+
<i>P. palustris</i>	Г	+++	Г	++
<i>P. caeruleus</i>	Г	+++	Г	+++
<i>P. major</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Sitta europaea</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Certhia familiaris</i>	Г	+++	Г	++
<i>Passer montanus</i>	Г	+++	Г	+++
<i>P. domesticus</i>	Г	++	Г	+++
<i>Fringilla coelebs</i>	Г	+++	Г	+++
<i>F. montifringilla</i>	З	++	З	+++
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Г	++	Г	+++
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	З	+++	З	+++
<i>Carpodacus erythrinus</i>	Г?	+	Г	++
<i>Carduelis chloris</i>	Г	+++	Г	+++
<i>C. carduelis</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Acanthis cannabina</i>	Г	+++	Г	+++
<i>Serinus serinus</i>	М	++	–	–
<i>Spinus spinus</i>	З	+++	З	+++
<i>Emberiza citrinella</i>	Г	+++	Г	+++
<i>E. schoeniclus</i>	Г	++	Г	++
<i>E. calandra</i>	Г	++	Г	++
Всього видів	167		183	

Умовні позначення. *Статус:* Г – гніздовий, Г? – імовірно гніздовий, М – мігруючий, З – трапляється тільки на зимівлі, ЗЛ – залітний; *зустрічальність:* + – рідкісний, ++ – нечисленний, +++ – звичайний; * – види, занесені до Червоної книги України (IV видання¹).

¹ Список затверджений наказом № 29 Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 29.01.2021 р.

Фото 1. Рось в околицях с. Шкарівка. 24.03.2020 р.

Фото М.В. Причепи.

Photo 1. Ros river near the village of Shkarivka.

в околицях с. Шкарівка. Поблизу с. Чайки 13.03.2023 р. спостерігали групу з 3 самців і 2 самок, що пролетіла на схід над руслом Росі. 22.12.2025 р. самку бачили на ставку на р. Фоса.

Великий крохаль (*M. merganser*). Рідкісний залітний вид. 8.12.2024 р. відмічено самку на водосховищі Дибинецької ГЕС.

Огар (*Tadorna ferruginea*). Рідкісний залітний вид. 7.03.2025 р. бачили групу з 3 ос., що пролетіла на схід над руслом Росі поблизу с. Мисайлівка. 18.04.2025 р. двічі по одній пролітній особині відмічено над руслом р. Фоса.

Червонодзьоба чернь (*Netta rufina*). Рідкісний залітний вид. 4.04.2025 р. на ставку на р. Фоса спостерігали 3 самців.

Білоока чернь (*Aythya nyroca*). Рідкісний залітний вид. 7.09.2025 р. на ставку на р. Фоса відмічено дорослого самця у скупченні крижнів (*Anas platyrhynchos*).

Червоноголова чернь (*A. ferina*). Імовірно гніздовий, перелітний і рідкісний зимуючий вид. У гніздовий період відмічено 2 пари: 16.05.2025 р. – на водосховищі Дибинецької ГЕС і 21.05.2025 р. – на ставку на р. Фоса, виводків не спостерігали. На весняній міграції на водосховищі ГЕС бачили 17.03.2023 р. – 2 ос. та 4.03.2025 р. – 1 ос., на осінній міграції на ставку на р. Фоса бачили 11.09.2025 р. – 3 самців, 14.10.2025 р. – 5 самців і 3 самки. Взимку 27.12.2022 р. 1 ос. у скупченні крижнів бачили на р. Рось поблизу с. Мисайлівка. На ділянці 1 у 2020 р. 1 ос. зареєстрована на лучному озері в околицях с. Шкарівка у спільній зграї інших качок.

Скопа (*Pandion haliaetus*). Рідкісний пролітний вид. На ділянці 1 поодиноких птахів відмічали в околицях с. Шкарівка: 19.09.2018 р. – вздовж русла Росі, 2.09.2017 р. – на меліоративному каналі, 25.08.2016 р. – на лісовому озері на лівому березі (Причепи, 2020б). На ділянці 2 полюючи та пролітні особини спостерігалися біля водосховища Дибинецької ГЕС.

Великий підорлик (*Aquila clanga*). Рідкісний пролітний вид. 29.03.2021 р. один птах летів над узліссям Томилівського лісу в околицях м. Біла Церква. Його переслідував самець очеретяного луня (*Circus aeruginosus*). 6.11.2023 р. підорлика сполохано в дубовому лісі біля

Фото 2. Заболочена ділянка долини Росі біля с. Томилівка. 13.07.2019 р.

Фото М.В. Причепи.

Photo 2. Swampy area near the village of Tomylivka.

с. Лютарі. 19.10.2024 р. та 13.04.2025 р. реєструвалися пролітні особини біля с. Дибинці.

Малий підорлик (*A. pomarina*). Рідкісний пролітний вид. 4.05.2020 р. птах кружляв над луками в околицях с. Шкарівка й періодично був атакований сірими воронами (*Corvus cornix*). Над заболоченими луками в околицях Шкарівки того року вид реєструвався ще двічі: 8.05 та 13.05. 1.07.2020 р. бачили 2 ос. над луками між Томилівським лісом і с. Шкарівка. 27.08.2020 р. біля Шкарівки спостерігали пролітного птаха, що летів у південному напрямку. У липні – серпні 2021 р. один птах реєструвався вздовж заболочених луків неподалік від с. Шкарівка. У вересні 2020 і 2021 рр. вид декілька разів був відмічений тут під час міграцій. У межах ділянки 2 регулярно спостерігалися пролітні малі підорлики біля с. Дибинці: 19.09.2020 р. – 6 ос., 30.08.2022 р. – 2 ос., 15.09.2023 р. – 1 ос., 27.04.2024 р. – 1 ос., 20.09.2024 р. – 1 ос., 4.04.2025 р. – 1 ос., 9.04.2025 р. – 1 ос., 12.04.2025 р. – 3 ос., 13.04.2025 р. – 2 ос., 17.08.2025 р. – 1 ос., 9.09.2025 р. – 1 ос., 19.09.2025 р. – 1 ос., 3.10.2025 р. – 1 ос. У гніздовий період є лише одне спостереження пролітного птаха – 7.06.2024 р.

Могильник (*A. heliaca*). Рідкісний залітний вид. 27.04.2024 р. поблизу с. Дибинці відмічена молода пролітна особина (Любченко, 2024). У 1920-х рр. у долині річки Рось у Томилівському лісі (ділянка 1) було знайдено гніздо могильника (Великохатько, 1927). 24.04.1988 р. пару могильників спостерігали в лісі на правому березі Росі між селами Бушеве й Синява Білоцерківського району (Грищенко и др., 1994).

Чорний шуліка (*Milvus migrans*). Рідкісний гніздовий перелітний вид. Гніздування чорного шуліки було зареєстровано у 2015 р. в околицях с. Шкарівка. Саме тут на заболоченій ділянці Томилівського лісу було знайдено гніздо на вільсі (Причепи, 2019а). 18.07.2016 р. 2 дорослі і 1 молода особини виявлені неподалік гніздової ділянки. 7.07.2018 р. поблизу від неї виявлено два молоді птахи. 28.07.2019 р. один шуліка кружляв над сухими тополями на краю мішаного лісу в околицях с. Шкарівка на лівому березі Росі. 1.07.2020 р. на цій ділянці зустріли 2 літаючих пташенят. У межах ділянки 2 зареєстровано 3 гніздові

Фото 3. Рось між селами Чайки (зліва) й Дибинці. 10.06.2012 р. Фото С.С. Любченка.
Photo 3. Ros river between Чайки and Dybyntsi villages.

Фото 4. Дибинецьке водосховище між селами Лютарі (зліва) й Бородані. 10.06.2012 р. Фото С.С. Любченка.
Photo 4. Water reservoir on the Ros river.

пари, виявлено 2 гніздові ділянки: у скупченні старих верб на березі р. Фоса та у вільховому лісі на схилі балки зі струмком, який впадає в Рось на околиці с. Дибинці. Третя пара спостерігалася біля лісу на околиці с. Мисайлівка, місце гніздування не знайдене.

Рудий шуліка (*M. milvus*). Рідкісний залітний вид. 4.04.2024 р. поблизу с. Дибинці відмічена пролітна особина (Любченко, 2024).

Осоїд (*Pernis apivorus*). Рідкісний гніздовий перелітний вид. 7.07.2018 р. осоїд літав над луками в околицях с. Шкарівка. 28.07.2019 р. поблизу сухих осокорів, що зростають вздовж окраїни мішаного лісу, відмічено пару. 8.08.2019 р. над меліоративним каналом на узліссі мішаного лісу зареєстровано пару осоїдів. 8.05.2020 р. токуюча особина відмічена над заболоченим мішаним лісом в околицях с. Шкарівка. 13.05.2020 р. птах токував над лісовим озером в околицях с. Шкарівка. 27.08.2020 р. неподалік від лісового озера зареєстровано 2 молоді птахи. У вересні 2021 р. над луками обліковано 5 пролітних особин. На околиці с. Дибинці у 2023–2025 рр. майже щоденно в червні – липні спостерігалися в польоті 1–2 ос., місце гніздування не виявлене. Також тут проходить міграція осоїда, навесні проліт менш виражений, у 2025 р. з 12.05 по 2.06 обліковано 10 пролітних особин, на осінній міграції, з 17.08 по 2.09, відмічено проліт 190 ос., зокрема 24.08.2025 р. – зграя у 84 ос.

Канюк звичайний (*Buteo buteo*). Гніздовий перелітний вид. У межах дослідних ділянок у долині Росі мешкає 10 гніздових пар. Три з них – в околицях с. Шкарівка (гнізда розташовані на вільхових ділянках лісу), 1 – в околицях м. Біла Церква (гніздо на липі в листяному лісі), 1 пара – в околицях с. Томилівка (гніздо на сосні в мішаному лісі), 1 пара – в околицях с. Коженики (гніздо на заболоченій ділянці вільхового лісу на правому березі Росі). На ділянці 2 пара гніздиться на околицях с. Дибинці (гніздо в листяному лісі), 1 пара – поблизу с. Мисайлівка (гніздо на сосні у хвойному лісі) та 2 пари – в долині р. Фоса (одне гніздо – у вільховому лісі, інше – за 2 км в листяному лісі). Згідно ориманих даних по гніздуванню хижих птахів у середній течії Росі (Білоцерківщина), звичайний канюк – найчисленніший вид із них (Причепа, 2020а).

Степовий канюк (*B. rufinus*). Рідкісний залітний вид. 27.07.2016 р. птах кружляв над заплавою на лівому березі Росі в околицях с. Коженики.

Польовий лунь (*Circus cyaneus*). Пролітний і зимуючий вид. 1.04.2017 р. 4 ос. зареєстровані під час міграції вздовж заплави Росі в околицях м. Біла Церква (2 самці і 2 самки). Птахи летіли на північний схід. Вид спостерігався здебільшого восени на сінокошах, що розташовані між селами Коженики та Ключки (Причепа, 2020б). В околицях м. Біла Церква мігруючу особину відмічено 16.06.2019 р. Птах летів над руслом Росі. 7.05.2018 р. самець польового луня відмічений над полем в околицях с. Ключки. У грудні 2023 р. пару (самець і самка) декілька разів відмічали за полюванням на луках біля с. Чайки.

Степовий лунь (*C. macrourus*). Рідкісний пролітний вид. На ділянці 2 біля с. Дибинці відмічений двічі: 17.08.2023 р. молода особина пролетіла на південний схід, кружляла в парі з чорним шулікою; 10.05.2025 р. самець пролетів на схід.

Лучний лунь (*C. pygargus*). Пролітний вид. На ділянці 1 спостерігали 2.05.2018 р. (самка й самець) і 7.05.2018 р. (самець) в околицях с. Коженики. Пролітну особину відмічено 4.05.2020 р. в околицях с. Шкарівка (самка полювала над луками). Біля с. Дибинці придатних для гніздування ділянок немає, переважно орні землі. Пролітні особини, поодинокі й парами, траплялися навесні та восени: 28.04.2019 р. – 1 ос., 3.05.2021 р. – 1 ос., 29.08.2023 р. – 1 ос., 17.09.2024 р. – 1 ос., 18.09.2024 р. – 2 ос., 1.09.2025 р. – 4 ос.

Очеретяний лунь (*C. aeruginosus*). Гніздовий перелітний вид. У межах дослідних ділянок зареєстровано 6 гніздових пар: на заболочених луках з асоціаціями очерету (околиці м. Біла Церква), на заболоченому озері вздовж луків (околиці с. Шкарівка), на заболочених низовинах з асоціаціями очерету та рогозу широколистого (околиці с. Томилівка); на околицях с. Дибинці – 1 пара у плавнях на р. Рось та 2 пари на ділянках значних заростей очерету в долині р. Фоса.

Змієїд (*Circaetus gallicus*). Рідкісний пролітний вид. 1.04.2017 р. було зареєстровано 2 мігруючі особини в околицях м. Біла Церква. 9.05.2018 р. птах сидів на сухій

груші, потім кружляв над луками в пошуках змій (між с. Шкарівка й Томилівським лісом). Біля с. Дибинці вид реєструвався 3 рази: 2.05.2021 р. птаха сполохано в листяному лісі, 28.04.2024 р. та 15.09.2025 р. відмічено по одній пролітній особині.

Орел-карлик (*Hieraetus pennatus*). Рідкісний пролітний вид. 22.05.2018 р. птах темної морфи зареєстрований над луками в околицях м. Біла Церква. 8.05.2020 р. спостерігали транзитну особину світлої морфи, що летіла в північному напрямку в околицях с. Шкарівка. Біля с. Дибинці вид реєструвався 4 рази, по одній пролітній особині: 3.06.2023 р. – темна морфа, 29.06.2023 р., 19.05.2025 р. та 21.05.2025 р. – світла морфа.

Орлан-білохвіст (*Haliaeetus albicilla*). Рідкісний пролітний вид. 31.03.2021 р. молодий птах літав над озером на лівому березі Росі неподалік від м. Біла Церква. Біля с. Дибинці пролітні особини, поодинокі та парами, реєструються багаторазово протягом всього року. 25.08.2025 р. спостерігали кружляння 4 дорослих особин одночасно. Протягом квітня 2025 р. пара орланів із шлюбною поведінкою трималася на березі ставка на р. Фоса, сиділи на сухому дереві, під яким знайдені рештки риби та кістки ссавців, гніздування не виявлене.

Балабан (*Falco cherrug*). Рідкісний залітний вид. 11.09.2011 р. птаха спостерігали неподалік від лісового озера в околицях с. Шкарівка (Причепа, 2020б).

Сапсан (*F. peregrinus*). Рідкісний залітний вид. Двічі сапсанів реєстрували в околицях с. Шкарівка: 5.08.2020 р. та 23.05.2020 р. В обох випадках птахи кружляли над луками.

Кібчик (*F. vespertinus*). Пролітний вид, що реєструється переважно в осінній період, у моновидових зграях і спільних разом зі звичайним боривітром (*F. tinnunculus*). Здебільшого кібчиків спостерігали на луках між селами Томилівка та Ключки. Чисельність груп становила 5–12 ос. На ділянці 2 нечисленний пролітний вид, птахи відмічалися поодинокі і парами.

Малий підсоколик (*F. columbarius*). Рідкісний зимуючий вид. 22.12.2025 р. в околицях с. Дибинці біля р. Фоса відмічено самку, що полювала на полі, де вирощували соняшник.

Сірий журавель (*Grus grus*). Пролітний вид. 1.04.2018 р. в околицях м. Біла Церква спостерігали 17 ос., що летіли на північ. 5.04.2017 р. на заболоченій ділянці вільхового лісу було зареєстровано крики журавлів (Томилівський ліс неподалік від с. Шкарівка). 3–5.04.2020 р. один птах тримався на заболоченому озері серед луків в околицях с. Шкарівка. Біля с. Дибинці весняний проліт іде на північний схід, восени – на південний захід: 28.03.2022 р. – 2 ос., 20.11.2023 р. – 34 ос., 17.03.2024 р. – 6 ос., 13.10.2024 р. – 5 ос., 17.10.2024 р. – близько 150 ос., 7.03.2025 р. – 4 ос., 3.04.2025 р. – 28 ос., 10.10.2025 р. – близько 100 ос., 31.10.2025 р. – 5 ос.

Малий погонич (*Porzana parva*). Рідкісний гніздовий перелітний вид. Токування птаха було зареєстровано у 2020 р. на заболочених луках неподалік від меліоративного каналу на узліссі Томилівського лісу на правому березі Росі. На ділянці 2 у 2023–2025 рр. виявлено 4 гніздові ділянки, по 2 на Росі поблизу с. Дибинці та на р. Фоса.

Чорний коловодник (*Tringa erythropus*). Рідкісний пролітний вид. Одну особину відмічено 6.08.2025 р. на обмілілому ставку на р. Фоса у скупченні великих коловодників (*T. nebularia*) і великих грициків (*Limosa limosa*).

Дупель (*Gallinago media*). Рідкісний пролітний вид. 28.04.2010 р. зареєстровано зграю із 7 особин на осокових луках біля с. Шкарівка. 9.09.2010 р. одну особину спостерігали серед осокового болота в околицях цього села.

Гаршнеп (*Lymnocyptes minimus*). Рідкісний пролітний вид. 9.04.2024 р. одну особину сполохано на заплавах луках біля с. Чайки.

Галстучник (*Charadrius hiaticula*). Рідкісний пролітний вид. 11.09.2025 р. на обмілілому ставку на р. Фоса відмічено групу з 6 молодих особин.

Малий зуйок (*Ch. dubius*). Рідкісний пролітний і гніздовий вид, у 2018 р. було зареєстровано гніздування на краю лісового озера неподалік від с. Шкарівка на лівому березі Росі. У червні на луках бігали двоє пташенят. 26.03.2020 р. на заболоченому озері серед луків в околицях с. Шкарівка зареєстровано одну особину на мулистих мілинах разом з іншими куликами, зокрема лісовим (*Tringa ochropus*) і болотним (*T. glareola*) коловодниками. 18.05.2020 р. зареєстровано токування птахів і ознаки гніздової поведінки на одному з невеликих пересихаючих озер неподалік від с. Шкарівка на лівому березі Росі.

Малий побережник (*Calidris minuta*). Рідкісний пролітний вид. 11.09.2025 р. на обмілілому ставку на р. Фоса відмічено групу з 4 особин.

Чорногрудий побережник (*C. alpina*). Рідкісний пролітний вид. 2.09.2024 р. спостерігали 2 ос. над водою поблизу с. Чайки. 7–25.09.2025 р. на обмілілому ставку на р. Фоса трималася 1 ос.

Великий грицик (*Limosa limosa*). Рідкісний пролітний вид. 18.04.2020 р. відмічена зграя з 10 ос. поблизу с. Дибинці. 6.08.2025 р. на обмілілому ставку на р. Фоса трималося 4 ос. разом із великими коловодниками.

Білощокій крячок (*Chlidonias hybrida*). Гніздовий перелітний вид. На водосховищі Дибинецької ГЕС у 2019–2025 рр. щороку відмічалися 1–2 гніздові пари на острівцях лагаття білого. З'являються крячки 10–16.05, відлітають 5–10.08. На ділянці 1 вид реєструється під час міграцій у II-й декаді травня на руслі Росі та на заболоченому озері серед луків в околицях с. Шкарівка. 4 ос. спостерігали на руслі Росі в околицях с. Ключки 25.08.2015 р.

Чорний крячок (*Ch. niger*). Гніздовий перелітний вид. На водосховищі Дибинецької ГЕС у 2019–2025 рр. щороку відмічалися до 8 гніздових пар на водній рослинності біля заростей очерету. З'являються ці крячки 2–10.05, відлітають 31.07–05.08, пролітні особини відмічалися до середини вересня. На ділянці 1 вид у незначній кількості реєструється під час міграцій у II-й декаді травня.

Річковий крячок (*Sterna hirundo*). Гніздовий перелітний вид. На ділянці 1 постійно реєструється на русловій частині Росі, а також на озерах в околицях м. Біла Церква, сіл Шкарівка та Ключки. Враховуючи схильність до гніздування цього виду на затоплених пенях, варто очікувати появу гніздових пар на водоймах. На ділянці 2

регулярно відмічалися птахи, які літали вздовж берегової лінії Росі в періоди міграцій та гніздівлі, проте місця гніздування не виявлені.

Зелений дятел (*Picus viridis*). Рідкісний залітний вид. 12.04.2014 р. 2 ос. виявлені у вільховому лісі на правому березі Росі в околицях с. Коженики. Цей вид неодноразово реєструвався в дендропарку Олександрія та в урочищі Голендерня на ділянках біля Росі, розташованих вище за течією (Причепка, 2019а).

Голуб-синяк (*Columba oenas*). Гніздовий перелітний вид. Реєструється в окремих або спільних разом із припутнем (*C. palumbus*) пролітних зграях. У межах ділянки 2 виявлено 3 гніздові пари, у 2019–2025 рр. гніздування спостерігалось щороку на опорах ЛЕП. Протягом серпня окремі виводки об'єднуються у значні скупчення та певний час перед відльотом тримаються зграєю. На засохлих деревах на березі ставка на р. Фоса 7–11.09.2025 р. відмічена моновидова зграя з більш ніж 50 ос. голуба-синяка.

Болотяна сова (*Asio flammeus*). Рідкісний залітний вид. 10.04.2011 р. птах сидів на купині серед заболочених луків біля с. Шкарівка. 18.07.2016 р. 1 ос. зареєстрована в околицях с. Томилівка.

Сірий сорокопуд (*Lanius excubitor*). Пролітний і зимуючий вид. 13.07.2010 р. спостерігали виводок із двох літаючих пташенят в околицях с. Шкарівка на лівому березі Росі (Причепка, 2019б). Загалом вид реєстрували на ділянці 1: 3.03.2015 р., 16.09.2015 р., 15.11.2019 р. (околиці с. Шкарівка), 5.01.2020 р. (околиці м. Біла Церква) та 1.04.2021 р. (околиці с. Шкарівка).

Горіхівка (*Nucifraga caryocatactes*). Рідкісний залітний вид. Одного птаха було зареєстровано 9.11.2018 р. на узліссі мішаного лісу на лівобережній заплаві Росі в околицях м. Біла Церква. Восени того року відбулася чергова інвазія горіхівки, зокрема для Київської області є десятки спостережень (Домашевський, 2024; Любченко, 2024).

Кобилочка-цвіркун (*Locustella naevia*). Пролітний вид. 2.05.2025 р. виявлено співаючого самця у щільних заростях малини на березі струмка в с. Дибинці.

Рогатий жайворонок (*Eremophila alpestris*). Пролітний вид. 18.01.2023 р. сфотографовано зграю з 8 ос. над засніженими луками поблизу с. Чайки. 27.12.2025 р. зграя з 46 ос. трималася на полі озимини на березі р. Фоса.

Жовтоголова плиска (*Motacilla citreola*). Гніздовий перелітний вид. У межах ділянки 1 гніздиться орієнтовно 11–15 пар. Більшість гніздових локалітетів зосереджено на заболочених луках в околицях с. Шкарівка на лівому березі Росі. На другій ділянці 2–3 гніздові пари щороку займають ті самі заболочені ділянки й заплавні луки поблизу с. Чайки на р. Рось і на р. Фоса.

Чечевця (*Carpodacus erythrinus*). Гніздовий перелітний вид. Гніздовий осередок виявлено на ділянці 2 на відрізьку близько 1 км вздовж русла р. Фоса, що характеризується наявністю густих заростей очерету та верболозу. Гніздяться птахи щороку. Результати спостережень у 2025 р.: активна вокалізація о 9⁰⁰–10⁰⁰; 21.05 – за-

реєстровано близько 20 співаючих самців, 9.06 – 2 самці, 20.06 – 5 самців, 27.06 – 4 самці. 27.06.2025 р. виявлено гніздову пару в лісосмузі серед полів за 500 м від основної гніздової ділянки.

Просянка (*Emberiza calandra*). Гніздовий перелітний вид. Гніздові локації виявлені на ділянці 1 вздовж чагарникових луків неподалік від м. Біла Церква (2 токуючі самці у 2020 р.), а також біля с. Шкарівка (3 токуючі самці у 2020 р.). Поблизу с. Дибинці на ділянці 2 майже щороку реєструється гніздова пара, у 2025 р. відмічено 2 токуючі самці.

* * *

За результатами досліджень на двох ділянках, у долині річки Рось зареєстровано 196 видів птахів, що належать до 46 родин (28 видів із Червоної книги України). Наведений список видів є базою для подальших досліджень, у майбутньому завдяки більшій кількості спостережень і залученню нових фахівців він може бути розширений, а також переглянутий статус перебування низки видів.

ЛІТЕРАТУРА

- Бабій П.О., Вишневецький В.І., Шевчук С.А. (2016): Річка Рось та її використання. К.: Інтерпрес ЛТД. 1-128.
- Великохатко Х.Д. (1927): Птахи Білоцерківщини. - Білоцерківщина. Біла Церква: Білоцерківське краєзнавче товариство. 1 (3): 1-57.
- Грищенко В.Н., Гаврилюк М.Н., Горошко О.А., Дремлюга Г.Н., Нечай І.І., Осавлюк Д.С. (1994): К розповсюдженню рідких видів хищних птахів в Київській області. - Беркут. 3 (2): 152-153.
- Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко С.Д. (2018): Спостереження за рідкісними та маловивченими видами птахів у Середньому Придніпров'ї у 2016–2018 рр. - Беркут. 27 (1): 39-44.
- Грищенко В.М., Яблоновська-Грищенко С.Д. (2022): Авіфауністичні знахідки в різних регіонах України у 2018–2021 рр. - Авіфауна України. 3: 1-10.
- Домашевський С.В. (2024): Орнітофауна Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника. - Беркут. 33 (1-2): 1-10.
- Костюшин В.А., Домашевський С.В., Грищенко В.Н. (2015): Матеріали по розповсюдженню чорного коршуна (*Milvus migrans*) в Київській області в гніздовий період. - Беркут. 24 (1): 42-46.
- Любченко С.С. (2024): Огляд спостережень рідкісних та маловивчених видів птахів у Київській області у 2016–2024 рр. - Беркут. 33 (1-2): 11-57.
- Причепка М.В. (2019а): Нові дані про рідкісних птахів Білоцерківського району (Київська область). - Бранта. 22: 110-118.
- Причепка М.В. (2019б): Сучасний стан орнітофауни окремих частин басейну річки Рось. - Природничий альманах. Сер.: Біол. науки. 26: 140-156.
- Причепка М.В. (2020а): Сучасний стан популяції хижих птахів долини р. Рось у Білоцерківському районі Київської області. - Авіфауна України. 9: 76-80.
- Причепка М.В. (2020б): Знахідки птахів, занесених до Червоної книги України, у середній течії р. Рось (Київська область). - Знахідки видів рослин, тварин та грибів, що знаходяться під охороною, в Україні. Вінниця. 442-445. (Серія «Conservation Biology in Ukraine», вип 19).
- Фесенко Г.В., Бокотей А.А. (2002): Птахи фауни України: польовий визначник. К.: УТОП. 1-416.
- Хільчевський В.К., Курило С.М., Дубняк С.С., Савицький В.М., Забокрицька М.Р. (2009): Гідроекологічний стан басейну річки Рось. К.: Ніка-Центр. 1-115.
- Bibby C., Jones M., Marsden S. (1998): Expedition field techniques: Bird surveys. London: Expedition Advisory Centre, Royal Geographical Society. 1-137.
- Grishchenko V. (2004): Checklist of the birds of Ukraine. - Беркут. 13 (2): 141-154.